

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

УДК 519.6:339.9[“1990”+“2014”](477)
JEL classification: F19, F60

DOI: 10.20535/2307-5651.14.2017.108771

Войтко С.В.

доктор економ. наук, професор,
ORCID ID: 0000-0002-2488-3210

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА PEER-ГРУПИ КРАЇН НА ПЕРІОДІ 1990-2014 РОКІВ

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ И PEER-ГРУППЫ СТРАН В ПЕРИОД 1990-2014 ГОДОВ

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ECONOMIES OF UKRAINE AND ITS PEER-COUNTRIES DURING 1990-2014

Визначено позиції країн за окремими макроекономічними показниками для України та інших країн (peer-групи – групи країн, які мали близькі до України обсяги ВВП на одну особу у 1990 році). Здійснено порівняльний аналіз за абсолютними та відносними показниками ВВП і промислового виробництва. Приведено місце України у світовій економіці у 1990 та 2014 роках. Проаналізовано зміни в економіках країн peer-групи за період 25 років. Висунута гіпотеза про те, що проінформованість про місце України у глобальному соціально-економічному просторі, аналізування основних макроекономічних показників, індексів та індикаторів, надання рекомендацій органам державної влади стосовно розробки та реалізації управлінських рішень на державному рівні з приводу поліпшення національної економіки спроможне підняти рівень якості та безпеки життя в Україні. Здійснено візуалізацію змін обсягу ВВП на особу за період 1990-2015 роки для України та країн peer-групи. Виявлено ближчих «сусідів» за окремими макроекономічними показниками. Запропоновано методичний підхід до здійснення компаративного аналізу peer-групи об'єктів /у нашому випадку країн/ на значному відтинку часу за одним з макроекономічних показників.

Ключові слова: економіка країн, ВВП, peer-група, ВВП на одну особу

Определены позиции стран по отдельным макроэкономическим показателям для Украины и других стран (peer-группы - группы стран, которые имели близкие к Украине объемы ВВП на душу населения в 1990 году). Осуществлен сравнительный анализ по абсолютным и относительным показателям ВВП и промышленному производству. Приведено место Украины в мировой экономике в 1990 и 2014 годах. Проанализировано изменения в экономиках стран peer-группы за период 25 лет. Выдвинута гипотеза о том, что осведомленность о месте Украины в глобальном социально-экономическом пространстве, анализ основных макроэкономических показателей, индексов и индикаторов, предоставление рекомендаций органам государственной власти по разработке и реализации управленческих решений на государственном уровне по поводу улучшения национальной экономики способно поднять уровень качества и безопасности жизни в Украине. Осуществлено визуализацию изменений объема ВВП на душу за период 1990-2015 годы для Украины и стран peer-группы. Виявлено более близких «соседей» по отдельным макроэкономическим показателям. Предложен методический подход к осуществлению сравнительного анализа peer-группы объектов /в нашем случае стран/ на значительном отрезке времени с одним из макроэкономических показателей.

Ключевые слова: экономика стран, ВВП, peer-группа, ВВП на душу населения

This research covers the analysis of Ukraine and its peer-countries as based on certain macroeconomic criteria, specifically the GDP per capita in 1990. A study includes a comparative analysis of the absolute and relative characteristics of the GDP and industrial output: the authors analyze a Ukraine's position in the world economy. The changes in the countries' economies have been investigated into in the research. The authors deem that the awareness about the Ukraine's position in the global social and economic environment, analysis of macroeconomic factors, indices and indicators, recommendations to state authorities regarding the development and implementation of managerial decisions aimed at improvement of the national economy at the state level can raise the living and security standards in the country. The research represents a visualization of the GDP per capita for Ukraine and peer-countries during the period of 1990-2015 and categorizes the "neighbouring" countries as based on macroeconomic criteria. The authors elaborate on the methodic approach to the peer-countries comparative analysis, which includes a time range and a specific macroeconomic factor.

Keywords: economy countries, GDP, peer-group, GDP per capita

Вступ. Україна у 1990 році за показником «ВВП на одну особу» посідала 94 місце з 183 країн, а в 2014 році вже опустилася на 129 позицію з 188 країн, за якими доступні дані. За абсолютним значенням у 2014 році Україна мала 60 позицію з 187 країн. Це у 400 разів менше, ніж всі разом високо розвинуті країни (High income). ВВП України у понад 140 разів менше, ніж ВВП всіх країн Євросоюзу та більше ніж в 100 разів менше країн євросони. Розглядаючи «сусідів» за обсягами ВВП (Україна – 60 позиція з 187 країн) маємо такий перелік країн: дещо вище України знаходиться Бангладеш, Кувейт, Угорщина; дещо нижче Марокко, Еквадор, Словаччина.

Стосовно відносних значень, то внесок України у виробництво промислових товарів складав у 1991 році 0,57 %, а вже у 2013 році всього 0,20 %, тоді як Російська Федерація практично не змінила частку 3,2 % та 3,0 % відповідно. Досить значним зростанням відзначився Китай з 2,1 % до 19,2 %. А от окремі країни «G7» знизили свої частки: Німеччина з 8,4 % до 4,8 %, Франція з 4,1 % до 2,1 %, Італія з 4,5 % до 2,1 %, Японія з 17,8 % до 6,0 %.

За 25 років (з 1990 по 2014 рік) «здобутки» України мали за показником «ВВП за ринковими цінами» зростання всього у 1,6 рази, а весь світ за цей же період «виріс» у 3,5 рази. За цим показником Україна мала 0,36 % світової економіки, а в 2014 році всього 0,17 %. Це при тому, що Україна є 1 з 9 країн з повним циклу виробництва літаків [1, с. 427], в країні наявні значні ресурси (23 % європейських і 3 % світових чорноземів) [2, с. 159], а за 1989-1995 роки Україна посідала 1 місце за показником «Науковий кадровий потенціал» [3, с. 25]. А з 120 корисних копалин, що використовуються людством, промислові обсяги в Україні є 94 види і враховуються Державним балансом запасів [4, с. 8].

Постановка завдання. Стабільне функціонування національної економіки у світовій та повернення через деякий час тих позицій, які були стартовими для України у 1990 році потребує значних зусиль на державному рівні та належного наукового обґрунтування стратегій розвитку, які базуються на досвіді багатьох країн. Зазначимо ще те, що економіка України в 1990 році становила 0,36 % від світової, в 2014 році – 0,17 %, а в 2015 всього 0,12 %. Це при тому, що маємо 63 місце у рейтингу за цим показником серед 195 країн, що досліджувалися. Саме тому виникає нагальна потреба у дослідженні, яке носить системний та комплексний характер і надає можливість узагальнити напрацювання та надати рекомендації стосовно зміни ситуації.

Нами висувається гіпотеза про те, що проінформованість про місце України у глобальному соціально-економічному просторі, аналізування основних макроекономічних показників, індексів та індикаторів, надання рекомендацій органам державної влади стосовно розробки та реалізації управлінських рішень на державному рівні з приводу поліпшення національної економіки спроможне підняти рівень якості та безпеки життя в Україні. Зазначене може бути реалізовано у тому числі з використанням положень концепції сталого розвитку.

Науковою проблемою є розробка практичних рекомендацій стосовно економічного розвитку країни на основі об'єктивного порівняння та оцінювання макроекономічних показників, індексів та індикаторів на значному відтинку часу з врахуванням змін, що відбуваються у економічній системі світу за тривалий час.

Основними завданнями статті є наступне: визначення реєр-групи країни, які у 1990 році за показником ВВП на одну особу мали досить близькі значення; аналізування зміни частки промислового виробництва; дослідження величини зміни показника на відтинках часу 1990-2014рр., 1990-2015 рр., 2014-2015 рр.; зробити висновки за здійсненим аналізом досліджуваних величин.

Методологія. Теоретичну основу дослідження складають наукові підходи до рейтингування країн за макроекономічними показниками, виявлення критичних і низьких значень показників.

Методологічною основою наукового дослідження обрано методи порівняльного аналізу, логічного узагальнення, рейтингування.

Базою для дослідження є статистичні дані макроекономічних показників [5], а також індексів та індикаторів [6], що використовуються у розрахунку показників сталого розвитку для України та інших країн. Значний обсяг даних при аналізуванні привів до зумисних обмежень, нами виділена реєр-група, тобто обрано країни, які у 1990 році за показником ВВП мали досить близькі значення. Такими країнами визначено (за алфавітом): Азербайджан; Албанія; Болгарія; Вірменія; Греція; Грузія; Казахстан; Киргизька Республіка; Китай; Кіпр; Македонія; Молдова; Польща; Російська Федерація; Румунія; Словаччина; Туреччина; Україна; Чеська Республіка, а також для порівняння взято значення показника для ЕС та для країн зони євро.

Результати дослідження. Стосовно основи економічного розвитку – промислового виробництва, то внесок промисловості у ВВП України знизився з 50,9 % у 1992 році до 25,4 % у 2014 році. Тоді як країни «Великої Сімки» за період від 1997 року по 2014 рік (доступні дані) мали від 19,4 % до 38,1 %. Зазначимо, що на 1992 рік Франція мала 26,2 %, Італія – 29,4 %, Японія – 36,5 %, Великобританія – 30,3 %. Варто відзначити Китай, який впродовж 1990–2014 роки має значення цього показника від 40,9 % до 47,9 % внеску промисловості у ВВП.

Стосовно реєр-групи для України на той період маємо те, що жодна із країн не мала такого значного потенціалу промисловості: Білорусь – 47,8 %, Казахстан – 44,6 %, Болгарія – 43,5 %, Румунія – 44,0 %, Російська Федерація – 43,0 % та Китай по 43,0 %. Інші країни цієї групи мали значення, що було нижче 40 % (за зниженням значення показника): Азербайджан – 39,9 %; Вірменія – 39,4 %; Македонія – 39,1 %; Киргизія – 37,8 %; Узбекистан – 35,8 %; Туреччина – 32,4 %; Молдова – 31,5 %; Великобританія – 30,8 %; Італія – 29,3 %; Грузія – 23,9 %; Албанія – 23,3 %; Франція – 26,2 %; Туркменія – 11,9 %. Окремо виділимо Японію – 36,5 %, Німеччину – 35,9 %, Великобританію – 30,8 % та Італію – 29,3 %.

Значення обсягів ВВП на одну особу у 1990, 2014, та у 2015 роках, а також відношення значень показника 2014 та 2015 років до 1990 року приведена у таблиці.

Таблиця

Обсяги ВВП на особу за період 1990-2014 роки для України, країн реєр-групи та інших суб'єктів

Код країни	ВВП на особу за 1990 рік, дол.	ВВП на особу за 2014 рік, дол.	ВВП на особу за 2015 рік, дол.	Відношення 2014 року до 1990 року	Відношення 2015 року до 1990 року	Відношення 2015 року до 2014 року
EMU	18853	39589	33998	2,100	1,803	0,859
EUU	15854	36423	31843	2,297	2,009	0,874
CYP	9642	27194	22957	2,821	2,381	0,844
GRC	9638	21498	18036	2,231	1,871	0,839
WLD	4267	10721	9996	2,513	2,342	0,932
CZE	3902	19530	17231	5,006	4,417	0,882
RUS	3485	12736	9057	3,654	2,599	0,711
TUR	2791	10515	9130	3,768	3,272	0,868
SVK	2396	18501	15963	7,723	6,663	0,863
BGR	2377	7851	6820	3,303	2,869	0,869
CEB	2297	14087	12323	6,132	5,364	0,875
MKD	2240	5456	4853	2,435	2,166	0,889
BLR	1705	8040	5740	4,716	3,367	0,714
POL	1698	14343	12494	8,447	7,358	0,871
ROM	1651	9997	10508	6,056	6,366	1,051
KAZ	1647	12602	10508	7,649	6,379	0,834
GEO	1615	3670	3796	2,273	2,351	1,034
UKR	1570	3082	2115	1,964	1,347	0,686
AZE	1237	7884	5496	6,372	4,442	0,697
MDA	972	2239	1843	2,303	1,896	0,823
TKM	881	9032	6948	10,250	7,885	0,769
UZB	651	2037	2132	3,127	3,273	1,047
ALB	639	4564	3965	7,138	6,201	0,869
ARM	637	3874	3500	6,084	5,497	0,904
KGZ	609	1269	1103	2,084	1,812	0,869
CHN	316	7590	7925	24,002	25,060	1,044

Маємо те, що зростання для України несуттєві для 2014 року та нижче одиниці для 2015 року відносно 1990 року. Окремі країни зробили значний стрибок у розвитку за цей період: країни Євросоюзу у 2,3 (2,0 у 2015 році) рази, зокрема Польща в 8,4 (7,4) рази, Словаччина у 7,7 (6,7) рази, Румунія у 6,1 (6,4) рази, Чехія у 5,0 (4,4) разів, Болгарія у 3,3 (2,7) рази, Кіпр у 2,8 (2,4) рази, Греція у 2,2 (1,8) рази. Країни СРСП також дещо випереджають розвиток України за цей період: Туркменія у 10,2 (7,9) рази, Казахстан у 7,6 (6,4) рази, Азербайджан у 6,3 (4,4) рази, Вірменія у 6,1 (5,5) рази, Білорусь у 4,7 (3,4) рази, Російська Федерація у 3,7 (2,6) рази, Узбекистан у 3,1 (3,3) рази, Молдова у 2,3 (1,9) рази, Киргизія у 2,1 (1,8) рази. Зазначимо, що ці країни мали однакові стартові позиції на початку 90-их років ХХ століття. Доцільно виокремити Китай, який за цей період ВВП на одну особу у цій країні зросло у 24 (25 для відношення значень 2015 року до 1990 року) рази.

На рисунку наведено зміну обсягу ВВП на особу (дол. США) за період 1990-2015 роки для України та країн реєр-групи (групи країн, які мали близькі до України обсяги ВВП на одну особу).

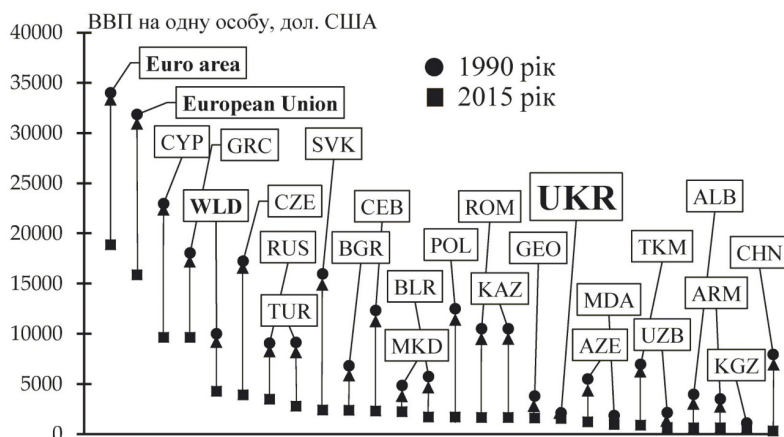

Рисунок. Зміна обсягу ВВП на одну особу за період 1990-2015 роки для України та країн реєр-групи

Загалом у світі цей показник за 25 років показав зростання на 250 %, а Україна всього на 196,3 %, значно поступаючи всім країнам реєр-групи. Маємо те, що зростання для України несуттєві. Окремі країни зробили значний стрибок у розвитку за цей період.

За абсолютним значенням у 1990 році ВВП України було на 178 місці з 184 країн, а в 2014 році вже 60 з 194 країн (0,17 % від світового). За показником ВВП на одну особу у 1990 році Україна посідала 109 позицію з 211 країн, за якими доступний цей показник. Проте маємо 148 позицію з 215 країн, за якими доступні дані за 2014 рік. У 400 разів менше, ніж всі високо розвинуті країни (High income). ВВП України у понад 140 разів менше, ніж ВВП всіх країн Євросоюзу та більше 100 разів євросони. [5]. Розглядаючи «сусідів» за обсягами ВВП маємо такий перелік країн: дещо вище України знаходиться Бангладеш, Кувейт, Угорщина; дещо нижче Марокко, Еквадор, Словаччина. До 2000 року в результаті постійної рецесії номінальний валовий внутрішній продукт країни склав 38,3 % від 1990 року у доларовому вираженні (показник «GDP at market prices»).

Висновки. На підставі проведеного аналізу з використанням значень окремих макроекономічних показників зроблені такі висновки: 1) за 25 років за показником «ВВП на одну особу» Україна знизилася з 94 позиції на 129 позицію у рейтингу; 2) національна економіка України – це близько 1/400 від ВВП високо розвинутих країн (High income), 1/140 разів ВВП всіх країн Євросоюзу та 1/100 країн євросони; 3) виробництво промислових товарів Україною у 1991 році становило близько 1/175 від загально світового, а в 2013 році вже 1/500; 4) з 1990 по 2014 рік Україна за показником «ВВП за ринковими цінами» зросла всього у 1,6 рази (країни світу у середньому у 3,5 рази); 5) на тепер Україна – це 1/830 економіки світу на противагу 1990 року - 1/280 частка; 6) за 25 років зниження промислового виробництва становило з близько 50 % до 25 тепер; 7) для реєр-групи (у нашому випадку для країн з подібним рівнем економіки на 1990 рік) характерним є незначне зростання (до 8 разів) окрім Китаю (у 25 разів).

Таким чином на основі аналізу показників реєр-група виявлено стан, зміну та місце України серед подібних країн на 1990 рік. Запропонований методичний підхід до здійснення компаративного аналізу реєр-групи об'єктів /у нашому випадку країн/ на значному відтинку часу за одним з макроекономічних показників /у нашому випадку ВВП на одну особу/ (наукова новизна) надав змогу виявити місце та можливості країни у межах обраної реєр-групи.

Подальші наукові дослідження можливі у визначенні перспективних для країни напрямів розвитку з врахуванням місця країни у межах реєр-групи.

Література:

1. Горбачова О. М. Аналіз ефективності діяльності підприємств авіабудівної галузі України на сучасному етапі [Електронне видання] / О. М. Горбачова, В. М. Ковтуненко // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне фахове видання Миколаївського нац. ун-тету ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв. – Вип. 4 (2015). – С. 427-430. – Режим доступу : <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/90.pdf>
2. Стефанків О. М. Раціоналізація природокористування в АПК та формування екологічної свідомості населення : моногр. / О. М. Стефанків, О. М. Максимович – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 180 с.
3. Інноваційний потенціал України: стан, тенденції і проблеми розвитку : аналітична доповідь / Національна безпека і оборона : журнал Центру Разумкова, 2004. – № 7. – 25 с.
4. Традиційні та нетрадиційні системи енергозабезпечення урбанізованих і промислових територій України: моногр. / Г. Г. Півняк, О. С. Бешта, М. М. Табаченко та ін.; під заг. ред. Г. Г. Півняка. – Д. : Національний гірничий університет, 2013. – 333 с.
5. Офіційний сайт The World Bank. Data & Research. [Electronic Resource] – Mode of access : <http://data.worldbank.org/>
6. База даних Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wdc.org.ua/uk/data>

УДК 339.923

JEL classification: F14, F60, O52

DOI: 10.20535/2307-5651.14.2017.108747

Герасимчук В.Г.

доктор економ. наук, професор

ORCID ID: 0000-0003-0674-1814

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

КРАЇНИ БАЛКАНСЬКОГО РЕГІОНУ В СТРУКТУРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

СТРАНЫ БАЛКАНСКОГО РЕГИОНА В СТРУКТУРЕ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ

COUNTRIES OF BALKAN REGION ARE IN PATTERN OF TRADE OF UKRAINE

Розглянуто фактори впливу на розширення торговельно-економічного співробітництва України з балканськими державами. Зовнішньоекономічні зв'язки оцінюються як з позицій розширення присутності України на ринку Балканського регіону, так із позицій стратегічних намірів – посилення її впливу на ринку ЄС. Здійснено порівняльний аналіз стану соціально-економічного розвитку України та балканських держав за основними показниками. Наведено групи показників та місце України, кожної з балканських держав в Індексі процвітання країн (економіка, підприємництво, державне управління, освіта, охорона здоров'я, безпека, особисті свободи, соціальний капітал). Досліджено тенденції здійснення експортно-імпорتنних операцій між Україною та балканськими країнами. Запропоновано рекомендації щодо подальшого розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин. Особлива увага акцентується на необхідності вдосконалення товарної структури експорту, збільшення в ньому продукції з високою часткою доданої вартості.

Ключові слова: глобалізація, індекс процвітання країн, експортно-імпорتنні операції, конкурентоспроможність, країни балканського регіону